

A Kisgazdapárt és a Károlyi-párt szövetsége

SIPOS JÓZSEF

(Budapest, Magyar Szocialista Párt)

A polgári demokratikus forradalom polgári pártjainak története még jórészt feltáratlan. Ezt bizonyítja az is, hogy a szakirodalom alig tud valamit az Országos Kisgazda- és Földművespárt és az Országos Függetlenségi (Károlyi) Párt 1919 tavaszán létrehozott együttműködéséről.¹ Így fordulhat elő, hogy a szintézisek, egyetemi-főiskolai jegyzetek említést sem tesznek erről.² A két párt egymáshoz való közeledésének és együttműködésének részletes vizsgálata pedig fontos politikatörténeti adalékokat szolgáltat a paraszttársadalom demokratikus erői és a radikális polgári demokráciát kívánó polgári-kispolgári társadalmi csoportok egymásratalálásának bonyolult politikai folyamatára. E fontos problémakör feltárásához kíván hozzájárulni az alábbi tanulmány.³

Közismert, hogy a Berinkey-kormány megalakítása után az annak fő erejét alkotó Függetlenségi és 48-as Párton belüli ellentétek kiéleződtek. Ennek egyik legfontosabb eleme a volt, hogy a gróf Károlyi Mihály által vezetett radikális kispolgári-demokráciát akaró kisebbség és a Lovászy Márton által vezetett mérsékelt polgári demokráciát kívánó többség között nem volt meg a "kellő egyetértés a radikális politikára, s különösen a szociáldemokrata párttal való együttműködésre."⁴ Ezek az ellentétek 1919 január 25-én a párt kettészakadásához vezettek. A Károlyi körül tömörülő kisebbség kilépett a pártból és a kormányon levő miniszterekkel, államtitkárokkal együtt 1919. január 26-án megalakították az Országos Függetlenségi (Károlyi) Pártot. E párt a kispolgári-demokrata erők együttműködése miatt szükségesnek tartotta az Országos Radikális Párttal és a Kisgazdapárttal való szorosabb kapcsolattartást. Ezzel kívánták biztosítani a kormány stabilitását! Ennek érdekében javasolták, hogy mindhárom párt vezetősége egyenlő számú taggal képviseltesse magát egy közös intézőbizottságban, amely a kormányzás irányelveit megállapítaná és esetről-esetre megfogalmazná a legközelebbi teendőket.⁵ A tárgyalásokon a Kisgazdapártot Nagyatádi Szabó István, Novák János és Szemző Ernő képviselték. A három párt közötti szoros kapcsolatok kiépítése tehát megkezdődött. Az értekezlet után Nagyatádi kijelentette, hogy a "Kisgazdapártnak kölcsönös és szoros kontaktusban kell állnia minden más párttal", de ezekkel egyesülni nem akarnak, hogy a "párt jellege megmaradjon."⁶

¹ Hajdú Tibor 1968. 280.; Mérei Gyula 1969. 129., 132.; Király István 1973. 192-194.

² Ránki György 1976. 173-189.; Balogh... 1985. 84-89.

³ A probléma előzményeit vizsgálja: Sipos József 1989. 307-320.

⁴ Magyarország, 1919. II.2.2.

⁵ Magyarország, 1919. I.29.2.

⁶ Magyarország, 1919. I.28.2.

A Károlyi-párt és a Kisgazdapárt közeledését a kezdeti időszakban nehezítette Nagyatádi Szabó miniszteri hatáskörének tisztázatlansága. Ő ugyanis tárca nélküli miniszterként lett az új kormány tagja, de már belépése előtt kikötötte, hogy ő a földreform végrehajtását kívánja segíteni. Miniszterségét bejelentő első sajtótudósításban az szerepelt, hogy a földreformmal kapcsolatban az Országos Központi Hitelszövetkezet (továbbiakban: OKH) ügyeinek vezetése és a kisgazdák képviselote tartozik hozzá.⁷ A kormány megalakulása után azonban hatásköre szélesedett: a földreform végrehajtási munkálataiba is bekapcsolódott, irányította a földreform pénzügyi részét, az OKH és kötelékébe tartozó összes szövetkezet ügye is az ő hatáskörébe került. Nagyatádi legfontosabb céljának a földbirtokreform minél gyorsabb, már tavaszi megkezdését tartotta.⁸

A földtörvény elfogadása és a két párt együttműködése

A földreformtörvényről – mint köztudott – a kormány először 1918 december elején tárgyalt. Az e kérdésekben felmerülő ellentétek kormányválsághoz vezettek, ezért csak 1919. január 4-5-én folytathatták a földtörvény-tervezet tárgyalását.⁹ Nagyatádinak az volt a véleménye, hogy az addig letárgyalt törvényjavaslatot "...egészen át kell dolgozni. Én a magántulajdon elvén állok. Ezt tudják a szocialisták is és remélem ők is erre az álláspontra fognak helyezkedni, mert különben nem hívtak volna meg erre a pozícióra. A földbirtokreform kérdésének megoldásához erélyes kézzel kell hozzáányulni." Ez alatt a földbirtokok állami kisajátítását értette és remélte, hogy tavasszal már teljes erővel megkezdhetik a földbirtokok szétosztását. Ennek érdekében e munka azonnali megkezdését javasolta.¹⁰ Nyilatkozatát a kormánytól független lapok úgy állították be, mintha ő és Búza Barna földművelésügyi miniszter között ellentétek keletkeztek volna. Erre Búza Barna azt nyilatkozta, hogy "én Szabó Istvánnal teljes és tökéletes egyetértésben vagyok és igen erős az elhatározásom, hogy ezt az egyetértést soha semmi sem fogja megzavarni." Hangsúlyozta, hogy mindketten a földművelő nép boldogulását akarják, a földreform kérdésében pedig ő éppen úgy a magántulajdon alapján áll, mint Nagyatádi. A földreform nagy munkájában is meg fognak egyezni. Ezt a következőképpen gondolta: A munkálatok megindítását, a föld felosztását és az igénylők kielégítését szerette volna saját hatáskörében tartani. A földek átadását, a reform pénzügyi lebonyolítását, az új birtokosok felszereléssel és egyéb szükségességekkel való ellátását, szövetkezetekbe való szervezését pedig Nagyatádira kívánta bízni. "Egyáltalán, ő hozzá fog tartozni minden szövetkezeti ügy, tehát nemcsak az új birtokosoknak, hanem az összes kisgazdáknak szövetkezetekbe tömörítése is, ...ez lesz az alapja a gazdasági életünk fejlődésének, ez a nagyfontosságú feladat teljesítése lesz a hivatása Szabó Istvánnak, aki illyképpen a kisgazdatársadalom szervezője és vezetője lesz." Arra a kérdésre, hogy a földreformot átdolgozzák-e, azt válaszolta: "Lesznek változások, de nem olyan arányban, amelyet átdolgozásnak lehetne nevezni." Leginkább a pénzügyi kérdésekkel foglalkozó részeket látta szükségesnek átalakítani.¹¹

⁷ Magyarország, 1919. I. 17.2.

⁸ Magyarország, 1919. I. 22.1.

⁹ Országos Levéltár (továbbiakban - OL), K-27. Minisztertanácsi jkv., 1919. I. 4-5.

¹⁰ Az Újság, 1919. I.22.2.

¹¹ Magyarország, 1919. I. 23.2.

A két nyilatkozatot összehasonlítva megállapítható, hogy a földreform átdolgozásának kérdésében volt nézeteltérés a két miniszter között. Végül is a minisztertanács február 2-án egy 13 órás értekezleten újra tárgyalta a földreformot és azt csak "számos stiláris és érdemi módosítással" fogadta el.¹² E módosításokat a megmaradt minisztertanácsi jegyzőkönyv nem részletezi, de a sajtóból tudjuk, hogy ezek többsége azért merült fel, mert Nagyatádi álláspontját is figyelembe kellett venni. Az ő kívánságai a "tanácskozáson többször heves vitát provokáltak, végül azonban teljes megegyezés jött létre."¹³

A minisztertanács által elfogadott földreform törvény nem tartalmazta a végrehajtással kapcsolatos pénzügyi kérdéseket. Így kb. 60 szakaszból állt, alapelvei a következők: Minden 20 kataszteri holdnál kevesebb földdel rendelkező parasztnak joga volt a helyi viszonyoknak megfelelő /ezen a rendelkezésre álló föld mennyiségét értették – SJ/ "családi birtokra", amelynek nagysága azonban 5-20 holdig terjedhetett. A birtokmegváltást az 1913-as földárakon tervezte, ami igen kedvező volt a parasztságnak, mert a háború alatt, de különösen a forradalom következtében nagymértékű volt a pénz inflálódása. A földreform végrehajtását egy erre a célra alakítandó Országos Birtokrendező Tanácsra (továbbiakban OBT) kívánta bízni, amelynek 1500 erre a célra felkészített gazdatiszt, mérnök és jogász lesz majd a végrehajtó szerve. Ezek irányításával a községeknek a maguk autonómiáján belül külön végrehajtó szervet kellett választani, mégpedig minden 20-30 igénylő után egy tagot. Az előzetes vitáknak megfelelően az állam minden 500 hold feletti szántóföldet kisajátíthatott, de ha az a falu terjeszkedésének útjában állt vagy földhiány miatt szükség volt rá, akkor 200 kat. holdig is el lehetett menni. (Itt nem sikerült biztosítani a Kisgazdapárt által követelt 100 holdas alsó határt!) A törvény az igénylés sorrendjét is megállapította: elsősorban a háborúban megrokkantak, meghaltak vagy eltűntek családjai, a gazdasági cselédek, a volt katonák és az alakuló termelészövetkezetek kaphattak földet és csak aztán a más kategóriába tartozók. Az állami elemi népiskoláknak is joguk volt a község területén a mezőgazdasági oktatás céljaira 5-20 holdat igényelni. A szőlőbirtokok 50 holdig kisajátíthatók voltak és 3 holdas parcellákba szétoszthatók az igénylők között. A munkások is igényelhetek 3 holdat, a városok közelében pedig 1 holdas családi kerteket lehetett szinte mindenkinek igényelnie. A törvény megtiltotta a családi birtokok felaprózódását, de arról is gondoskodni kívánt, hogy egy család kezében 60 holdnál több föld ne kerüljön a jövőt illetően sem.¹⁴

A földreformtörvény ilyen formában való elfogadása lényegében egybeesett a Kisgazdapárt programjában lefektetett követelések törvényerőre emelésével. Ezzel – ha kompromisszumos formában is – a megvalósulás útjára került a párt legfontosabb követelése. Ez egybeesett a magyar paraszttársadalom legszélesebb rétegeinek kívánságával: a nagybirtokrendszer szétzúzásával!

A február 4-i minisztertanács Búza Barna előterjesztése alapján elfogadta a népgazdasági minisztérium szervezéséről, ill. hatásköréről szóló törvényjavaslatot. E minisztérium vezetésére Nagyatádi Szabó Istvánt a Kisgazdapárt vezérét nevezték ki. Nagyatádi javaslatára a minisztertanács a népgazdasági minisztériumi államtitkárnak Szemző Ernőt, a Kisgazdapárt titkárát, a közéletmezési minisztériumba pedig Mayer Jánost, a Kisgazdapárt alelnökét nevezte ki államtitkárnak.¹⁵ Ez a Kisgazdapárt

¹² OL K-27. Minisztertanácsi jkv., 1919. II.2.

¹³ Az Újság, 1919. II.4.1.

¹⁴ Magyarország, 1919. II.4. 3-4., Ránki György 1976. 173., Balogh...1985. 86.

¹⁵ OL K-27. Minisztertanácsi jkv., II.4. és II.17., Magyarország, 1919. II.6.3.

kormányon belüli pozíciójának megerősödését jelentette és természetesen országos presztizsének növekedését is, ami kihatott a párt további szervezeti erősödésére is. A földreform végrehajtását a törvény – mint már említettük – egy erre a célra alakítandó OBT-ra kívánta bízni. Ennek 36 tagjából 18-at a földművelésügyi, a népgazdasági, a pénzügyi és az igazságügyi minisztériumok tisztviselőiből, 18-at pedig (6 munkást, 6 kispasztort és 6 főt a különböző közgazdasági szervek képviselőiből) a minisztertanács nevezett ki. Az OBT elnöke Nagyatádi Szabó István népgazdasági miniszter lett és ezzel tovább növekedett a földreform végrehajtásába történő beleszólási lehetősége.¹⁶

Nagyatádi ezt arra szerette volna felhasználni, hogy "amit nem tudott bevinni a törvénybe a földreformmal kapcsolatos elgondolásaiból, azt a végrehajtás során juttassa érvényre."¹⁷ Ez újabb nézeteltérést okozott Búza Barna földművelésügyi miniszterrel, amit február 9-én Berinkey miniszterelnöknél tartott tanácskozáson tisztáztak. Ezen részt vett még Juhász Nagy Sándor igazságügyminiszter és Szemző Ernő a népgazdasági minisztérium államtitkára, a Kiszgazdapárt titkára. Ekkor pontosan körülhatárolták, hogy a földreform végrehajtása során mely területen intézkedhet a földművelésügyi miniszter egymaga, hol kell közösen és mikor kell és lehet a népgazdasági miniszternek intézkednie.¹⁸

A hatáskörök pontos megfogalmazása segítette Búza és Nagyatádi harmónikusabb együttműködését a földreform végrehajtásában.

Mindezek hatására a Kiszgazdapárt vezetősége tovább közeledett a kormányban résztvevő pártokhoz, mindenekelőtt a Károlyi-párthoz. Ez utóbbi párt vezetősége, különösen Hock János a párt elnöke és Károlyi Mihály köztársasági elnök, igen szorgalmazták a Kiszgazdapárttal való szoros együttműködést. A Kiszgazdapárt vezetőinek kormányhatárolásból nagyobb részletését is elsősorban ők támogatták, ami természetesen tovább lendítette a két párt között január végén megkezdett tárgyalásokat: ezeken elhatározták, hogy a két párt vezetősége 5-5 tagú intézőbizottságot választ, amely az "összes aktuális kérdésekben igyekszik harmónikus, egyöntetű eljárást megállapítani."¹⁹

Munka, rend és béke

Mit jelentett az összes aktuális kérdésben való együttműködés? Ez egyrészt a kormányzati, másrészt a pártok előtt álló feladatokban való egyetértést is jelentette. A Kiszgazdapárt vezetői és tagsága teljesen egyetértett Berinkey miniszterelnök három szóban összefoglalt programjával: munka, rend és béke legyen az országban. Úgy vélték, hogy ez két irányban jelent biztosítékot a jövőre nézve. Az egyiknek azt tartották, hogy "befelé az országban nyíltan szembehelyezkedik azokkal az áramlatokkal, amelyek a forradalom után felütötték a fejüket s a kommunizmus karjaiba akartak kergetni egy országot, amelynek túlnyomó többsége a magántulajdon elvén áll és semmi közösséget nem hajlandó vállalni a kommunista törekvésekkel." Hangsúlyozták, ez azt jelenti, hogy az ország közvéleménye biztosítékot kapjon arra, hogy a jövőt a rend szilárd megalapozásán akarja a kormány felépíteni, mert a rend felborulása nagy veszedelemmel fenyegeti azokat, "akik, megélhetésüket és családjuk existenciáját is a szilárd és megdönthetetlen állami rendre alapozzák." Másrészt úgy gondolták, hogy a

¹⁶ Magyarország, 1919. II.7.5.

¹⁷ Király István 1973. 192.

¹⁸ Magyarország, 1919. II.11.2.

¹⁹ Magyarország, 1919. II.7.1.

kormánynak ezt a három szóba tömörített programját az antant is kedvezőbben fogadja. Ezzel kapcsolatban az volt a véleményük: "Be kell ismerni nyíltan... és férfiasan, hogy levert ország vagyunk," és az "új irányzattal, a kormányzatnak mai demokratikus alapjain a legpéldásabb renddel és önfegyelemmel" kell igazolnunk, megértünk arra, hogy az antant "velünk nem mint legyőzött néppel bánjon el, hanem mint olyannal, amely évszázados bilincseket tört össze egyik napról a másikra és éppen ezért államalkotó erejénél fogva Közép-Európában egyedül alkalmas arra, hogy az antant politikai és gazdasági érdekeinek szolgálatába szegődjék." Az volt a véleményük, hogy csak a rend és a fegyelem helyreállításával lehet munkára kényszeríteni azokat is, "akik rendi vagy egyéb kiváltságok alapján eddig mások verejtékes munkájának gyümölcséből, munka nélkül éltek." ²⁰ A Kisgazdapárt vezetőinek meggyőződése volt, hogy a kormány programjának megvalósításához, de a cseh, román és szerb csapatok további előnyomulásának feltartóztatására is meg kell szervezni "egy tekintélyes nemzeti hadsereget, amely ne egyes politikai pártok (az MSZDP-re utaltak – SJ) szolgálatában legyen, hanem mint az ország pénzén fenntartott haderő, az országot szolgálja." Addig is a rend, a személy- és vagyonbiztonság helyreállítása érdekében javasolták, hogy a kormány "minden jegyzői és körjegyzői székhelyen állítson fel 12-20 tagból álló csendőr őrsöt. ...Ezek kapjanak még 50-100 db tartalékfegyvert megfelelő munícióval", mert a "józan magyar nép igen szívesen támogatja a csendőrséget a rend-, a vagyon- és közbiztonság" fenntartásában. Hangsúlyozták, hogy az őszi betakarítás elmaradása miatt igen sok nagybirtokon még mindig kint van a mezőn a kukorica, a burgonya és a répa-termés. A nagybirtokok jelentős területei bevetetlenek, mert a földbirtokosok nem tudják mi lesz tavasszal a földjükkel, de az agrárproletariátus is bizonytalansággal és aggodalommal tekint a jövőbe a megélhetése szempontjából. Ezért azt tanácsolták a kormánynak, hogy a "lehető legsürgősebben jelöljék ki azokat a vidékeket, ahol már most meg kell kezdeni a földkiosztás munkáját", hogy a parasztság a tavasszal már a saját földjén dolgozhasson. Ahol a kormány nem tudja a földreformot tavasszal végrehajtani és a népnek földre van szüksége, ott a "népet egyelőre mérsékelt évi bér mellett kell földhöz juttatni. Ezt maga a nép is ki bírja maga között osztani az illető birtok kezelőtisztjeinek és a községi előljáróknak közreműködése mellett." Ezen intézkedések ellenére is parlagon maradó nagybirtokok területeit pedig "feles vagy harmados, vagy ha kell ingyenhasználatú művelés alá adja az illető községi előljáróság." E követeléseket a Kisgazdapárt sajtója azzal indokolta, hogy a "nép megélhetéséről van szó, tehát ha a nagybirtokosok nem akarnak a néppel érintkezni és a termelés lehetőségének útjait megkeresni, akkor a kormány kötelessége erről gondoskodni, mert a gyomor nagy hatalom, még nagyobb szentség, mint a tulajdon szentsége." ²¹

A Kisgazdapárt e javaslatai lényegében szintén egybeestek a kormányban levő kispolgári pártok – mindenekelőtt a Károlyi-párt – elképzeléseivel. Sőt egy ideig úgy látszott, hogy a szociáldemokrata miniszterekkel is teljes az egyetértés e kérdésekben. Jellemző példa erre, hogy a hadseregszervezés kérdésében tett javaslatukat a szociáldemokrata sajtó nem minősítette ellenforradalminak. Nagyatádi és környezete pedig teljesen egyetértett a szociáldemokrata Böhm Vilmos hadügyminiszternek azzal az elképzelésével, hogy "olyan hadsereget kell szervezni, mely a belső rend fölött teljes erővel őrködni tud", és azt remélték, hogy a kormánynak ez a törekvése sikerrel fog járn.

²⁰ A Kisgazda, 1919. I.26.3.

²¹ A Kisgazda, 1919. II.9.1.

A párt üdvözölte a kormánynak azt a rendeletét, amely a nagy földbirtokok bérlői visszaéléseinek megfékezése érdekében hozott. Ez ugyanis a kis- és középparasztságot védte, mert lehetetlenné tette a bérelt földbirtokok legsilányabb részeinek két-, háromszorosan magasabb bérekért történő "albérletbe" adását. A párt vezetői egyetértettek a föld megművelése és a termelés biztosítása érdekében hozott rendeletekkel is. Különösen azzal a részével, amely szerint az olyan földbirtokos földjét, aki csak azért nem akarja megműveltetni a földet, mert nem akar magasabb munkabért fizetni, a hatóság kényszer útján bérbe vagy részes művelésbe adja. Elfogadták azt a rendelkezést is, mely szerint a kézi és ígás munka díjazását a megyei békéltető és bérmegállapító bizottságok szabják meg. Azonban szerintük a legnagyobb visszaélésekre is lehetőséget ad a rendelkezésnek az a része, amelyben a termelés biztosítása érdekében a kormány felhatalmazta az "elsőfokú közigazgatósági hatóságokat a közerők kirendelésére, a személyi és egyéb szolgáltatások igénybevételére. A Kisgazdapárt vezetői úgy vélték, hogy közerőt kirendelni bármelyik birtokos érdekében nem szabad. Ha a földbirtokos nem akar, vagy nem tud termelni – írták –, akkor a községi előljáróság gondoskodjék a föld bérbe adásáról, vagy, ha másképpen nem lehet, akkor "adja ki a földet ingyen használatra".²² Itt nyilvánvalóan a parasztság érdekeinek védelméről van szó! A Kisgazdapárt vezetőinek arról a félelméről, hogy a közerők kirendelési jogával a hatóságok a földbirtokosok érdekében visszaélhetnek, és a parasztságot kényszeríthetik annak termésének betakarítására, kevés bérért. A Kisgazdapárt vezetősége egyetértett a Szende Pál pénzügyminiszter egyszeri nagy vagyonadót sürgető tervével is, mert azt az ország pénzügyi helyzetének szanálása sürgette. A vagyonadó kiterjedt volna a vagyon minden alkotó elemére, az adómentes minimumot 20.000 koronára tervezték, és a fokozatos adókulcsnál 5 % lett volna a minimum, amely progresszíve 50 %-ig haladna, és a 10 millió feletti vagyonoknál esetleg érvényesülne a 100 %-os megadóztatás terve. A pénzügyminiszter tervezte még az örökösödési adók, a szesadók, a vasuti, posta és távirat díjainak emelését.²³ A Kisgazdapárt mindezzel egyetértett. Ez véleményünk szerint szintén nem azt jelentette, hogy ez a párt csak a gazdagparasztnak érdekeit védte, mert ezek az intézkedések már azok érdekeit is igen sértették.

A pártszövetség létrehozása

Mindezek az intézkedések, de főleg "A földművelő nép földhöz juttatásáról szóló 1919. évi XVIII. néptörvény" megjelenése a hivatalos lapban tovább közelítette a Kisgazdapártot a Károlyi-párthoz. E folyamatot segítette a Károlyi-párt új programjának kidolgozása is, melyet Hock János, a párt elnöke készített el. Ebben a kormányban helyet foglaló haladó pártok mellett külön szóltak a parasztsághoz, és Nagyatádit is üdvözölték a népkormányban.

Kimondták, hogy a Károlyi-párt a "magántulajdon elvi alapján áll, de a nagy vagyonokat és a hatalmi túltengést kellő korlátok közé kívánja visszaszorítani. A polgári és a szocialista társadalmi rend közötti ellentéteket úgy vélte a továbbiakban áthidalni, hogy "a magántulajdon alapján minél egyenletesebb módon történjék a vagyonelosztás." A program nyilatkozott az állam és az egyház szétválasztásáról és a papok nősüléséről is.²⁴ E radikális kispolgári demokrata programot február 16-án a Károlyi-párt budapesti

²² A Kisgazda, 1919. II. 9. 2.

²³ A Kisgazda, 1919. II. 9. 4.

²⁴ Magyarország, 1919. II. 7. 1.

nagygyűlésén hozták nyilvánosságra. Az elnökségben helyet foglaltak Nagyatádi Szabó és Mayer János is, a Kisgazdapárt vezetői.²⁵

A Károlyi-párt és a Kisgazdapárt közeledését akadályozták a Földművespárttal való egyesülés során a pártba került reakciók. Ezek nem örültek Nagyatádi, Berinkey-kormányban vállalt szerepének, és ellenezték a párt Károlyiékhoz való közeledését. Nagyatádi és környezete azonban nem hallgatott rájuk! Sőt egyre jobban elhatárolták magukat ezektől a politikusoktól, akiket egyre gyakrabban értek támadások, amelyekben ellenforradalmi törekvésekkel vádolták meg őket, ami effektív tény volt. Ezt az elszakadási folyamatot segítette az, hogy február 7-én a rendőrség házkutatást tartott örgróf Pallavicini Györgynél, aki a Kisgazdapártba befurakodott földművespárti reakciók egyik vezetője volt.²⁶ Ezt követően a Kisgazdapárt baloldala támadásba lendült a volt földművespárti reakciók ellen: sajtójukban megkérdézték a párt vezetőségét, hogy mit szándékozik e miatt tenni. Szerintük ez "a súlyos eset alkalmas arra, hogy nemcsak az ország földművelő népe, hanem a többi politikai pártok is bizalmatlanná váljanak pártunk iránt". Tisztázni kell tehát a helyzetet a Földművespárttal.²⁷

A Károlyi-párt vezetői is ezt kívánták Nagyatádiéktól! A február 16-át követő tárgyalásokon – amelyeken a két párt szorosab együttműködésének a feltételeiről volt szó – megállapodtak, hogy "ezt megelőzően azonban a Kisgazdapártnak bizonyos tisztulási folyamaton kell átmennie, ami meg is fog történni és a párt ki fogja magából rekeszteni azokat a reakciós elemeket, akik a Földművespárt beolvasztásával kerültek bele."²⁸ Ennek végrehajtására február 23-a után került sor. Ezen a napon ugyanis megkezdődött "a földművelő nép földhöz juttatásáról szóló 1919. évi XVIII. néptörvény" végrehajtása. Mint ismeretes az ünnepélyes kezdést a Heves megyei Kápolnán tartották, ahol gróf Károlyi Mihály köztársasági elnök saját földjének kiosztását kezdte meg. Az már kevésbé ismert, hogy ezzel együtt az országban mintegy 180 birtokrendező bizottság /gazdatisztekéből, ügyvédekéből, agrármérnökökből állították össze/ kezdte meg a földek és a földigénylők összeírását és a földek kiosztását. Ezzel a megvalósulás útjára lépett a Kisgazdapárt legfontosabb követelése: a nagybirtokrendszer széttűzése és a magyar parasztság földhöz juttatása. Ez volt az a döntő momentum, ami a Kisgazdapárt vezetőségét a földművespárti reakciók pártból való kizárására készítette. Ez utóbbira február 24-én került sor. Nagyatádi felszólította Pallavicinit és több konzervatív társát, hogy lépjenek ki a pártból.²⁹ Így Károlyiék és a Kisgazdapárt együttműködésének megkötése február 24-én lehetővé vált. A két párt megbízottjai közös értekezleten mondták ki a "legszorosabb együttműködést és szövetséget". Ennek megszervezésére és végrehajtásának lebonyolítására közös intézőbizottságot választottak, amelynek a Károlyi-párt részéről tagjai lettek: Hock János, Búza Barna, Jánossy Zoltán, Juhász Nagy Sándor, Nagy Vince és Vass János. A Kisgazda- és Földművespárt részéről az intézőbizottságba a következőket delegálták: Nagyatádi Szabó István, Mayer János, Szemző Ernő, Tankovits János, Domján Gyula és Herczeg Sándor. Az intézőbizottság tagjai a két párt között létrejött megállapodást újból pontosították. Ebben rögzítették a két párt együttműködésének politikai irányát. E határozatban kimondták, hogy "mivel a két párt programjában az alapelvek teljesen összhangzók, ezért a programok egysége alapján a legszorosabb politikai szövetségbe lépnek és együttműködésüket közös

²⁵ Magyarország, 1919. II.18. 1-2.

²⁶ Szántó-Vető, 1919. II.16.2.

²⁷ Az Újság, 1919. II.23.2.

²⁸ Magyarország, 1919. II.8-9. 7. és 9.

²⁹ Népszava, 1919. II.25.4.

pártszervezetben biztosítják. Mindkét párt fönntartja ugyan nevét, de a megválasztott közös intézőbizottság feladata lesz, hogy "úgy a központban, mint a vidéken e szövetkezést végrehajtsa és ezzel a demokratikus népuralmi köztársaságot fönntartsa és megerősítse". Kijelentették, hogy a szövetkezéssel az ország belső békéjét és rendjét kívánják biztosítani és mind a két párt együttműködni kíván a kormányzatban résztvevő forradalmi pártokkal. Hangsúlyozták, hogy csak így szolgálhatják hatásosan a "szükséges gazdasági és szociális reformok sürgös életbeléptetését. Tömör, egységes alakulást kívánnak a dolgozó polgárságnak és a dolgozó munkásságnak, hogy a reakciós osztályuralomnak minden kísérletezését a bukott politikai és gazdasági rendszer helyreállítására közös egyetértéssel letörhessék".^{29a} Azt is rögzítették, hogy a két párt együttműködését a "forradalom szellemében, a forradalom összes vívmányainak biztosítása, a szociális haladás, a népgazdasági és a kulturális eszközöknek az előmozdítása" érdekében fogják kialakítani.³⁰ A megállapodásba bekerült, hogy a Károlyi-párt teljes egészében elfogadta a Kisgazdapárt programját és annak megvalósítására együtt törekszenek. Továbbá kimondták, hogy a budapesti pártköri helyiséget együttesen tartják fenn, adminisztratív ügyeiket közösen intézik, de a Kisgazdapárt szervező irodája továbbra is a Dohány utca 84. szám alatt marad. A két párt szorosabb szövetségét még aznap este bejelentették a Károlyi-párt helyiségében. Hock János üdvözölte a Kisgazda- és Földművespárt megjelent vezetőit és tagjait. Bejelentette a két párt szövetségét és azt, hogy a közös intézőbizottság "nemcsak a központban, hanem a vidéken is megeremti az összhangot a pártszervezetek politikai magatartásában és programjában". Ezt a jelenlevők helyesléssel fogadták. A kormányban helyet foglaló többi pártnak pedig azt az üzenetet küldjük – mondotta –, hogy "továbbra is egyek vagyunk velük a köztársaság védelmében, az új társadalmi rend fenntartásában, a kisgazda társadalomnak és a szervezett proletáriátusnak a felemelésében és az ellenforradalmárokkal szemben való egységes állásfoglalásunkban."

Nagyatádi Szabó népgazdasági miniszter válaszában a többi között az alábbiakat mondotta: "A Kisgazdapártnak a forradalom óta az volt az álláspontja, hogy közös munkára kell összefogni azokat a polgári pártokat, amelyek őszinte hívei a forradalomnak és tényekkel kell bizonyítani a polgári pártoknak a szociáldemokrata párt előtt, hogy nincsen oka a bizalmatlanságra, mert őszinte hívei az új társadalmi és gazdasági rendnek. A forradalmi polgári pártok felfogását összhangba kell hozni a szociáldemokrata párt felfogásával, mert csak így kerülhető el az újabb polgárháború." Ezután Károlyi érdemeit méltatta. Majd kijelentette, hogy a forradalom híveinek itt e pártban van a helyük, mert a forradalom vívmányai komoly veszedelemben forognak és aki nem tettekkkel áll a forradalom mellé, az az ellenkezőnek a gyanújába keveredik. Elismerete, hogy a földreform megalkotásában fő része volt az MSZDP-nek, de hangsúlyozta, hogy nekik is el kell ismerniük, hogy Károlyi és pártja nélkül a forradalmat megcsinálni nem lehetett volna. *Együtt akarunk haladni a szociáldemokratákkal, mert a falu dolgozó népének meg kell értenie a város dolgozó munkásságát és a proletárságnak meg kell értenie a falu népét. Sem az ipari munkásság ellenére, sem a falu népe ellenére erős Magyarországot fönntartani nem lehet. Ők hozzák a falut és a Károlyi-párt lesz az az*

^{29a} Népszava, 1919. II.25.4.

³⁰ Magyarország, 1919. II.25.2. A két párt szövetségéről Károlyi Mihályné naplójában 1919. február 26-nál a következő olvasható: "A Kisgazda- és Földműves Párt kiegészített a Károlyi-pártnal, március 15-én összeolvadnak. Gyuriék (gróf Andrássy - SJ) így hoppon maradnak. A Keresztényszocialista Pártban pedig szakadás készül, a balszárny kompromisszumot akar kötni a kormánypártnal." Lásd: Károlyi Mihályné 1985. 440.

összekötő kapocs, amelyen keresztül össze fogják kötni a falut a szociáldemokrata párttal." Végül még egyszer hangsúlyozta: "Célunk az volt, hogy a szociáldemokrata párttal való közös munkálkodást megtaláljuk... Azt hiszem, hogy mi az együttműködésnek minden alapfeltételével rendelkezünk, megvan hozzá a jó akaratumk, megvan hozzá az elhatározásunk, ennek csak sikere lehet." ³¹

Hogyan reagált a Károlyi- és a Kisgazdapárt szövetségére és Nagyatádi ott elhangzott beszédére az MSZDP? A Népszava kommentár nélkül közölte a két párt szövetségének céljait, részleteket Hock és Nagyatádi beszédéből. Ez utóbbiból éppen a szociáldemokrata párttal való együttműködésre vonatkozó utolsó két mondatot.

A Pallaviciniék eltávolításával kapcsolatos híre azt írta, hogy nagyon helyes, ha az így történt. Hangsúlyozta azonban: "A Kisgazdapárt vezetőségének tudnia kellene arról, hogy milyen reakciós és kormányellenes propaganda folyik vidéken – papi nyomdákban készült röpiratokban – a párt nevében. Ha nem tudja nézzen utána, és figyelje meg az egész Földművespárt működését, amely az Országos Magyar Gazdasági Egyesület (a továbbiakban – OMGE) ezerholdasainak tökéletesen megfelelhet, a kormányban képviselt Kisgazdapártnak azonban semmiesetre." ³² Nagyatádi ismételt felszólítása, a Kisgazdapárt és a Károlyi-párt szövetsége és a Népszava tudósítása a volt földművespárti vezetőket a párt elhagyására kényszerítette. A kilépetteket Szentiványi József, a Földművespárt egyik volt alelnöke vezette. Erről levélben értesítették Nagyatádit. Ebben kiemelték, hogy a "miniszter hazafias intenciókkal vállalt kormányzati ténykedésének semmi nehézséget nem" akarnak okozni, ezért nyilvánítják magukat egyelőre függetlennek. Levelükben támogatásukról biztosították Nagyatádit, agrárpolitikai tevékenységéhez sikert kívántak és a köztársaság megvédéséről biztosították. Ezt azonban nem lehet komolyan venni. ³³ A nagybirtokosok érdekeit képviselő OMGE sajtója olyan látszatot próbált adni a történeteknek, mintha a volt földművespárti vezetők szakítottak volna a Kisgazdapárttal. Ez azonban – mint láttuk – nem volt igaz. Ezt a Népszava is megírta, és helyesen, a Kisgazdapárt tisztulási folyamatának minősítette a reakciós földművespárti vezetők pártból való kitessékelését. Erre egyébként Nagyatádi is utalt, amikor egy Pallavicini-féle nyilatkozatra adott válaszában kijelentette, hogy az eltávolítottaknak már régebben ki kellett volna lépni a pártból. Most már lökni kellett őket – mondotta –, mert a pártvezetőség tudta és beleegyezése nélkül reakciós röpiratokkal árasztották el az országot. ³⁴

Nagyatádiék saját hetilapjukban is részletesen foglalkoztak a történetekkel. Kijelentették, hogy a Kisgazdapárt és a Földművespárt egyesülése – amellyel a parasztság politikai tömörítését szerették volna elérni – nem vezetett teljes eredményre. A két párt irodái nem egyesültek és így a szükséges összhang és az egységes irányítás nem jöhetett létre, ill. nem érvényesülhetett. Sőt, elismerték, hogy a "párt politikájával egyenesen ellentétes irány kezdett az egyesült párt Ráday-utcai irodájában befolyást nyerni, aminek erősödése csak a párt igazi és haladó törekvéseit homályosította volna el." Szóltak a földművespárti vezetők által szerkesztett reakciós röpiratokról, amelyek a "mai kormányzat ellen irányultak és a Kisgazdapárt kiadványaiként voltak feltüntetve".

³¹ Az Újság, 1919. II.25.2. és A Kisgazda, 1919. III.2.1.

³² Népszava, 1919. II.25.2.

³³ Magyarország, 1919. II.27.4.

³⁴ Népszava, 1919. II.27.5. Ezzel kapcsolatban Károlyi Mihályné naplójában 1919. február 28-án az olvasható, hogy a választásokon "az ellenzék a Keresztényszocialistákból, az Új Nemzeti Pártból és a Földműves Pártból fog állni, amely azonban még mindig nem vált ki a Kisgazdapártból". Lásd: Károlyi Mihályné 1985. 442.

Érdekes módon e cikk is azt állította, hogy a "régi Földművespárt vezetői átlátták, hogy a kínos helyzetet megoldani nem lehetséges másképp, mint úgy, hogy a Kisgazda és a Földművespártból kilépjének és a politikai mozgalmaktól visszavonuljanak". A földművespárti vezetők pártból történt kitessékeléséről való hallgatással és a nyugalombavonulásukkal kapcsolatos hírrel Nagyatádiék célja az lehetett, hogy a volt földművespárti vidéki szervezeteket és főleg azok tömegeit megtartsák. E feltételezésünket igazolja az is, hogy az ismertett cikk szerint a "Ráday-utcai pártiroda pedig feloszlik" és a párt irodája ezentúl csak a Dohány utca 84. sz. alatt van. Kérték a Kisgazda- és Földművespárt vidéki szervezeteit és tagságát, hogy erre a címre küldjék leveleiket és értesítéseiket.³⁵ Nagyatádiéknak a földművespárti szervezetek és tömegek megtartása azonban csak részben sikerülhetett, mert annak konzervatív vezetői a kezdeti bizonytalankodás után elhatározták a Földművespárt újjászervezését és a nemzetgyűlési választásokon az ellenzéki pártokkal való indulását.³⁶

A Kisgazdapárt és a Károlyi-párt február 24-én létrejött szoros szövetsége a radikális kormányprogram végrehajtása mellett elsősorban a nemzetgyűlési választásokon való együttes fellépés előkészítésére koncentrált. Március 5-én a két párt vezetősége elhatározta, hogy a választásokon "egyesített listán fog szerepelni". Erről közös manifesztumot bocsátottak ki, amelyben kinyilvánították, hogy az újjáalakult Földművespárthoz semmi közük.³⁷ Az "egyesített lista" lényege az volt, hogy választási kerületenként, a két párt erőviszonyainak megfelelően kialakított közös jelölőlistán kívántak indulni a választásokon. Március 19-én ennek megfelelően közös vezetőségi értekezleten összeállították a Somogy megyében induló képviselőjelöltjeik közös névsorát.³⁸ A Kisgazdapárt és a Károlyi-párt március 11-én Kaposvárott, 16-án pedig Cegléden és Zalaegerszegen rendezett közös választási nagygyűlést.³⁹ Nagyatádi Kaposvárott és Cegléden nagy beszédet mondott. Ezekben elsősorban az MSZDP és a Kisgazdapárt között a földreform végrehajtása kapcsán támadt ellentétek feloldásával és a létrehozott termelőszövetkezetek sorsával foglalkozott. Erről egy következő tanulmányban írunk.

Az 1919. április 13-ra tervezett nemzetgyűlési választásokon tehát három nagyobb politikai csoportosulás mérte volna össze erejét: a polgári radikálisok által támogatott Károlyi-párt, szövetségben a Kisgazdapárral, az MSZDP és a kormányon kívüli polgári pártok. Ez utóbbiak közé tartozott a Keresztényszocialista Néppárt, a Függetlenségi és 48-as Párt, az Országos Földművespárt és a Magyar Polgári Párt. Ezek választási szövetségét a szociáldemokraták joggal minősítették ellenforradalminak, mert az addig kivívott eredményekhez képest ezek a pártok visszalépni kívántak a "tisztá", a mérsékelt polgári demokráciához. A választási kilátások – az adott erőviszonyok mellett – tehát eléggé bizonytalanok voltak. Mindenesetre a hatalmi helyzet és a szervezetség szem-

³⁵ A Kisgazda, 1919. III.21.1.

³⁶ A Barázda, 1919. III.9.5.

³⁷ Az Újság, 1919. III.5.3.

³⁸ Pesti Hírlap, 1919. III.20.2. és J. Tóth Dezső 1968. 63.

³⁹ Ezekről részletesen tudósít A Kisgazda, 1919. III.23.2-3. Az ekkorra kialakult belpolitikai helyzetet azonban már gróf Károlyi Mihály és Nagyatádi Szabó István is különbözőképpen ítélte meg. Ezt látszik bizonyítani Károlyi Mihályné naplójának 1919. március 19-i bejegyzése: "Nagyatádi Szabó István földművelésügyi miniszter volt itt ebéden. Még mindig paraszti öltözkében jár, zsinóros mentében, hosszú szárú fekete csizmában - huszáraink, Miska és Gergely nagy öröme; mulatságukra szolgál, hogy egy miniszter úgy öltözködik, mint ők. Mihály alattomos, kétszínű embernek hiszi." Lásd: Károlyi Mihályné 1985. 451.

pontjából a kormánykoalíciót alkotó pártok, a haladás erői voltak fölényben. Az alapszervezetek és a tagok létszámát tekintve az MSZDP és a Kisgazdapárt messze elhagyott minden pártot. Várható volt, hogy a választásokon is e két párt szerzi meg a szavazatok többségét – de egyik sem az abszolút többséget –, így ez a kérdés is felvetette a Kisgazdapárt és az MSZDP együttműködését. A szociáldemokrata párt vezetői azonban úgy vélték, hogy megszerezhetik az abszolút többséget, ezért továbbra sem fordítottak figyelmet e kérdés tanulmányozására. Erről azonban szintén a következő dolgozatban fogunk írni.

Értékelés – összegzés

Hogyan értékeljük a Károlyi-párt és a Kisgazdapárt szövetségét? Mindenekelőtt azt kell megállapítanunk, hogy az eddigi szakirodalom, különösen az összefoglalásokra törekvő művek, éppen csak megemlítik a két párt létrejött együttműködését. Hajdú Tibor például a polgári demokratikus forradalmat bemutató monografikus művében csupán két mondatban összegezte ezzel kapcsolatos véleményét. Szerinte "Szabó István, megkockáztatva hívei egy részének elvesztését, örömmel csatlakozott a Károlyi-párthoz, háta mögött érezve a megszervezhetetlen kisgazdák amorf tömegét." Ugyanakkor megállapította, hogy a szoros együttműködéskor "Pallavicini és társai Földművespártja ismét elszakadt a balra csúszo Szabó Istvántól".⁴⁰ Mérei Gyula a korszak polgári pártjaival foglalkozó könyvében a Károlyi-pártnak a Kisgazdapárthoz való közeledését "az osztályharc ennyire kiélezett időszakában, a konzervativizmus felé tett" lépésnek látta,⁴¹ a létrejött együttműködést pedig "konzervatív színezetű" pártszövetségnek minősítette.⁴²

Az általunk felsorakoztatott tények és adatok, amelyeket az eddigi történeti monográfiák szinte egyáltalán nem vettek figyelembe, azonban azt bizonyítják, hogy Nagyatádi és pártja 1919 február végén egyértelműen leszámol a földbirtokosok és gazdagparasztek érdekeit is védő Földművespárttal és szoros politikai szövetséget kötött a polgári demokratikus forradalom győzelmétől már az MSZDP-vel koalícióban kormányzó Károlyi-párttal. Ez utóbbit, a Kisgazdapárttal való szoros szövetségre elsősorban a Függetlenségi és 48-as Pártból történt kiválásuk miatt meggyengült szervezeti erejük megerősítése készítette. Így a siker reményében vehettek részt a tervezett nemzetgyűlési választásokon. Hangsúlyoznunk kell azonban, hogy nem lehet a két párt létrejött szövetségét csak ezzel magyarázni, mert így leegyszerűsitenénk a történeteket. Fontos aláhúzni, hogy ez a szövetség azért jöhetett létre, mert a két párt programjának alapelvei megegyeztek: nemcsak a polgári demokratikus forradalomban addig elért radikális, széles néptömegek érdekeit tükröző vívmányok megőrzésében, hanem munkásosztály és a parasztság érdekében még "szükséges gazdasági és szociális reformok sürgős" életbeléptetésének követelésében és megvalósításában is. Ezért véleményünk szerint a Károlyi- és a Kisgazdapárt szövetsége a haladó, radikális és a szociáldemokratákkal együttműködő kispolgárság és a demokratikusan gondolkodó, az MSZDP-vel együttthaladni kívánó dolgozó parasztság tömegeinek egymásratalálását jelentette. Ezért ezt a lépést a Károlyi-párt oldaláról sem tartjuk konzervatívnak, hanem az adott politikai erőviszonyok mellett az egyetlen progresszív reálpolitikai lépésnek.

⁴⁰ Hajdú Tibor 1968. 280.

⁴¹ Mérei Gyula 1969. 129.

⁴² Mérei Gyula 1969. 132 és Begino Von Krusenstjern 1981. 108.

Jelentőségét szerintünk az adja, hogy a munkásosztály legnagyobb pártjával, a szociáldemokratákkal már szövetséges Károlyi-párt és az MSZDP-vel együttműködésre kész Kisgazdapárt célkitűzései – lényegében nem ellentétben a munkásosztály érdekeivel – már túlmutattak a polgári demokratikus forradalmon. Ezt az idézett két történész azért nem látta, mert egyrészt nem tulajdonított különösebb jelentőséget a Károlyi- és Kisgazdapárt létrejött szövetségének, másrészt nem tudott vagy nem akart tudni a Kisgazdapárt MSZDP-hez való közeledéséről, illetve Nagyatádinak ezzel kapcsolatban elmondott beszédéről. Azt – az eddigi szakirodalomban – egyedül Király István idézte az általunk már sokat emlegetett tanulmányában. Ő azonban vizsgálódásának tárgya miatt elsősorban Nagyatádira figyelt. Vele kapcsolatban meg is állapította, hogy a Károlyi-párttal való szövetsége, illetve akkor elmondott beszéde "politikai pályájának orma".⁴³ Véleményünk szerint is ez az igazság! Sőt, – mint láttuk – nemcsak Nagyatádi, de pártja is eljutott a Károlyi-párttal való szövetségig. Ebben az a felismerés vezette őket, hogy a Károlyi-párttal együtt gyorsabban megvalósíthatják radikális paraszti követeléseket tartalmazó programjukat, mindenekelőtt a földreformot. Másrészt – és ez témánk szempontjából fontosabb –, így akartak kedvezőbb feltételeket teremteni az MSZDP-vel való együttműködéshez, amit ők egyértelműen szükségesnek tartottak. A Kisgazdapártnak a Károlyi-párttal létrejött szövetségét ezért fontos lépésnek kell tekinteni az előbbi és az MSZDP együttműködése felé. E felismerést akkor is a Kisgazdapárt érdemének tekintjük, ha tudjuk, hogy azt elsősorban a szociáldemokrata párt által döntően meghatározott politikai erőviszonyok kényszerítették rá a parasztpárt vezetőségére. A Kisgazdapárt és az MSZDP együttműködésének felvetése magában hordozta egy szélesen értelmezett munkás-paraszti politikai szövetség létrehozásának lehetőségét, amire a polgári demokratikus forradalom sikeres befejezése miatt is nagy szükség lett volna. Megértette-e ezt az MSZDP vezetősége? Mit tett a Kisgazdapárt vezetősége ezért? Hogyan alakul a két párt kapcsolata a proletárdiktatúra előestéjén? Ezekről a kérdésekről a következő tanulmányban írunk.

IRODALOM

Balogh-Gergely-Izsák-Jakab-Pritz-Romsics

1985 Magyarország a XX. században. Kossuth Kiadó, Bp. 82-89.

Bodrogközy Zoltán

1929 A magyar agrármozgalmak története. Bp. 218.

J. Tóth Dezső

1968 A Kisgazdapárt az 1918-1919-es demokratikus forradalom idején. Tájékoztató. 5. sz. 38-64.

Hajdú Tibor

1968 Az 1918-as magyarországi polgári demokratikus forradalom. Kossuth Kiadó, Bp. 265-270

Károlyi Mihályné

1985 Együtt a forradalomban. Európa Könyvkiadó, Bp. 438-451.

Király István

1973 Nagyatádi Szabó István útja a képviselői mandátumtól az őszirózsás forradalom miniszteri székéig 2. rész. Agrártörténeti Szemle, 173-195.

⁴³ Király István 1973. 194.

Begino Von Krusenstjern

1981 Die Ungarische Kleinlandwirte-partie (1909-1922/1929). Ungarisches Institut, München

Mérei Gyula

1969 A magyar októberi forradalom és a polgári pártok. Akadémiai Kiadó, Bp. 118-130.

Ránki György (főszerkesztő)

1967 Magyarország története 1918-1919., 1919-1956. 8. kötet. Akadémiai Kiadó, Bp. 166-185.

Sipos József

1989 Az Országos Kisgazda- és Földművespárt megalakítása. Szeged, MFMÉ 307-320.

DIE KLEINLANWIRTE-PARTEI UND DAS BÜNDNIS DER KAROLYI-PARTEI

József Sipos

Die Fachliteratur weiss fast gar nichts vom im Frühjahr 1919 geschaffenen Bündnis zwischen der Kleinlandwirte- und Bauernpartei des Landes und die Unaghänge - (Károlyi-) partei des Landes.

So werden auch die Synthesen nicht erwähnt. Mit der Erschliessung dieser Frage beschäftigt sich diese Studie. Es ist allgemein bekannt, dass nach der Gründung der Berinkey-Regierung (19. Januar 1919) die Gegensätze zwischen den Unabhängigen und den 48-ern zugespitzt haben, weil kein genügendes Einverständnis zu einer radikalen Politik vorhanden war, ganz besonders in Frängen der Zusammenarbeit mit den Sozialdemokraten. Darum ist die sich an Mihaly Károlyi anschliessende Minderheit mit ihm zusammen aus der Partei ausgetreten und sie haben dann am 26. Januar die Unabhängige (Károlyi) Landespartei gegründet. Diese Partei bemühte sich im Interesse der Stabilisierung der bürgerlichen Demokratie und der Regierung um eine engere Zusammenarbeit mit der Partei der Kleinlandwirte.

Nach der Annahme und der begonnenen Durchführung des "Volksgesetzes XVIII vom Jahr 1919 über die Beteiligung des ackerbauenden Volkes mit Boden" kam am 24. Februar das Bündnis der Kleinlandwirtepartei mit der Károlyi-Partei zustande. Der gemeinsamedisponierende Ausschuss hatte die Aufgabe, "in der Zentrale wie auch in der Provinz dieses Bündnis zu vollziehen" und damit die "demokratische volksherrschende Republik" aufrecht zu erhalten und zu stärken. Sie haben erklärt, dass sie nur so wirksam "dem Inkrafttreten der notwendigen wirtschaftlichen und sozialen Reformen" dienen können. Der Führer der Kleinlandwirtepartei, István Szabó, Minister für Volkswirtschaft, erklärte sogar: "Unser Ziel war, dass wir mit der Sozialdemokratischen Partei unsere gemeinsame Aufgabe finden... Ich glaube, dass wir für unsere Zusammenarbeit über alle Grundbedingungen verfügen, der gute Wille dazu ist da, ... unser Entschluss, das kann nur Erfolg haben."

Im Interesse des Bündnisses der beiden Parteien, im Interesse der Annäherung der Kleinlandwirtepartei und der Sozialdemokraten haben die Personen um Nagyatadi die mittelständigen Interessenvertreter der Ackerbauern aus der Partei verdrängt.

Das Bündnis der Károlyi- und der Kleinlandwirtepartei hat sich auf die Durchführung der Bodenreform und auf das gemeinsame Auftreten bei den Parlamentswahlen konzentriert. Am 5. März hat die Führung beider Parteien beschlossen, dass sie bei den Wahlen nach Kreisen, dem Kräfteverhältnis der beiden Parteien entsprechend zu den Wahlen mit gemeinsamen Listen auftreten. Dazu kam es aber durch die Ausrufung der Proletardiktatur nicht mehr.

